

anàlisi

De què parlem, quan parlem d'agroecologia?

El terme agroecologia viu un moment de molta expansió. Tothom vinculat a alternatives productives agràries la utilitza en algun moment. Però aquest ús, és legítim? En aquest article, les autores ens expliquen els valors que porta associats l'agroecologia, de tal manera que ens puguem situar i tenir una visió crítica.

TEXT: ROSA BINIMELIS I ANNAÏS SASTRE

IMATGES: MERCÈ VINYALS. CEDIDES PER L'ESCOLA AGRÀRIA DE MANRESA, CENTRE PÚBLIC ESPECIALITZAT EN AGROECOLOGIA.

Tot i que el terme agroecologia fou utilitzat per primer cop per un autor rus als anys 1920, les arrels de l'agroecologia, tal com la coneixem ara, se situen en els coneixements i pràctiques indígenes i pageses de Mesoamèrica, els Andes i el tròpic humit de l'Amèrica Llatina. Durant les dècades dels 1970 i 1980, **agrònoms com Steve Gliessman o Miguel Altieri** van reconèixer que aquest coneixement empíric, basat en l'observació i la pràctica, i amb un fort arrelament cultural al context, **oferia eines i un enfocament crític per fer front a la Revolució Verda.**

Es volia revitalitzar l'agricultura camperola en resposta a l'entrada d'empreses transnacionals dels països del Nord, acaparant les millors terres i els recursos hídrics, expulsant la pagesia local, per desenvolupar una agricultura industrial d'exportació que va provocar l'empobriment de les comunitats locals, i la pèrdua de sobirania alimentària.

L'enfocament va ser adoptat per diverses ONG durant les dècades dels 1980 i 1990, en el marc d'un programa regional de recerca, capacitació i extensió basat en l'establiment de finques demostratives (els anomenats fars agroecològics) que també posaven en marxa projectes de desenvolupament rural a les comunitats on es situaven.

A Europa, i concretament **a l'Estat espanyol, l'agroecologia es difon, sobretot als anys 1990**, mitjançant el SOC (Sindicato de Obreros del Campo) i sobretot l'equip de l'ISEC (Instituto de Sociología y Estudios Campesinos) a Còrdova, encapçalat per Eduardo Sevilla-Guzmán, que va desenvolupar el cos teòric de la sociologia agroecològica, i va ser clau en la formació d'agroecòlegs amb una visió social crítica.

Aquest paradigma **es va anar enllaçant al concepte de Sobirania Alimentària** introduït per La Via Campesina l'any 1996, al Fòrum Mundial per la Seguretat Alimentària a Roma i que, posteriorment, va generar la Declaració Final sobre Sobirania Alimentària a Cuba, l'any 2002. En aquesta declaració es vincula aquest concepte a reivindicacions com el dret a l'alimentació, el relleu agrari, el comerç local, el paper de les dones en l'alimentació o l'accés i ús sostenible als recursos naturals entre d'altres. La Via Campesina va adoptar l'agroecologia com a pilar fonamental de la sobirania alimentària a finals de la dècada dels anys 2000, situant-la clarament en **un marc polític de transformació social.**

Així, podem parlar de les tres dimensions de l'agroecologia: com a ciència transformadora en la seva dimensió **ecològica-productiva**; com a pràctica d'innovació social en la seva dimensió **socio-**

econòmica i cultural i com a moviment social vinculada estretament a les lluites de resistència i com a contrapoder en la seva dimensió sociopolítica.

DEFINICIÓ DE L'AGROECOLOGIA

La FAO defineix l'agroecologia com: *“un enfocament holístic i integral que aplica simultàniament conceptes i principis ecològics i socials al disseny i gestió de sistemes agrícoles i alimentaris sostenibles. Pretén optimitzar les interaccions entre les plantes, els animals, els éssers humans i el medi ambient, alhora que aborda la necessitat de sistemes alimentaris socialment equitatius en què les persones puguin triar el que mengen i com i on es produeix. L'agroecologia és alhora una ciència, un conjunt de pràctiques i un moviment social, i ha evolucionat com a concepte durant les darreres dècades per passar de centrar-se en els camps i les granges, a abastar la totalitat dels sistemes agríco-*

als anys 2000, amb una explosió d'iniciatives que s'identifiquen amb aquest marc en totes les baules del sistema alimentari i amb una forta dimensió política que es va manifestar a través de plataformes d'entitats, acció directa, manifestacions. Es van generar multitud d'iniciatives en els àmbits de la producció, la distribució i el consum, que bevien de les iniciatives pioneres de les dècades anteriors. El nombre de grups de consum es va disparar, i també van proliferar iniciatives de recerca, formació i divulgació com és el cas de l'associació L'Era i de la revista que publica i que ara teniu entre les mans, l'Agrocultura.

Van ser especialment visibles les **experiències d'articulació entre la pagesia i amb les consumidores** i els espais de lluita contra els cultius genèticament modificats, que van tenir una gran repercussió esdevenint un moviment social ampli. També al llarg d'aquests anys s'han anat desenvolupant

No hi ha una única manera d'aplicar els enfocaments agroecològics, ja que depèn dels contextos, les limitacions i les oportunitats locals

les i alimentaris. Ara representa un camp transdisciplinari que inclou les dimensions ecològica, sociocultural, tecnològica, econòmica i política dels sistemes alimentaris, des de la producció fins al consum (FAO, 2024)”.

Al mateix temps, assenyala que l'agroecologia representa un marc sistèmic global i complet per orientar les polítiques públiques cap a una agricultura i uns sistemes alimentaris sostenibles. L'agroecologia es basa en processos ascendents i territorials, que ajuden a donar **solucions contextualitzades als problemes locals**, situant les persones al centre. No hi ha una única manera d'aplicar els enfocaments agroecològics, ja que depèn dels contextos, les limitacions i les oportunitats locals.

L'AGROECOLOGIA A CATALUNYA

L'agroecologia cristal·litza a Catalunya com un moviment social en defensa de la sobirania alimentària i la justícia social. Va viure el seu moment àlgid

pant altres fronts de lluita com la reivindicació dels menjadors escolars ecològics, del comerç just amb el Sud Global en aliança amb el moviment anti-globalització, i l'apropament formal als espais de l'economia social i solidària.

Mentre moltes de les iniciatives d'articulació política s'han anat desdibuixant, **les iniciatives professionalitzadores s'han anat consolidant**, continuen treballant segons els principis de l'agroecologia, i han esdevingut referents de la transició ecosocial al nostre país i en l'àmbit estatal. A manca de poder-les citar totes en aquest article, podeu trobar un recull de moltes de les iniciatives actuals de producció, distribució, consum i lluites en defensa del territori a la web <https://agroecologiaenxarxa.cat/>.

EN QUÈ ES DIFERENCIA DE LA PRODUCCIÓ AGRÀRIA ECOLÒGICA

L'agroecologia i la producció agrària ecològica (PAE) comparteixen la voluntat de reduir l'ús d'agroquí-

Hortec
agricultura ecològica
som cooperativa

Molt més que una cooperativa
100% Ecològics, 100% Compromesos.

Explora a: www.hortec.org
Tel: 935.564.500

Les 3 dimensions de l'Agroecologia

Font: elaboració pròpia a partir de diverses autor/es: Altier, M.A., Nicholls, C.I., López, D., Tardieu, G., British ecological society

mics i cuidar la salut dels ecosistemes agraris i de les persones. Tant l'agroecologia com l'agricultura ecològica sorgeixen a partir de la crítica al model agrícola industrial, i comparteixen l'objectiu de

l'agricultura ecològica actualment, pot ser compatible amb una lògica de mercat convencional, l'agroecologia implica un compromís més profund amb el territori i la relació entre persones, natura i alimentació apostant per una transformació profunda del sistema alimentari des de l'arrel.

D'aquesta forma, l'agroecologia aborda els sistemes alimentaris no només des de la perspectiva de les formes de cultiu i les baules producció-distribució-consum del sistema alimentari, sinó també des de la **perspectiva econòmica, sociocultural i sociopolítica de forma integrada**. Per posar un exemple, no és el mateix un pagès/pagesa que conrea alvocats ecològics en una finca diversificada en una zona d'aigua abundant, amb condicions laborals justes i amb una comercialització en venda directa a través dels circuits locals, que un monocultiu de grans dimensions gestionat per una empresa multinacional, en una zona d'escassos recursos hídrics i destinada a l'exportació. Ambdós productes **poden portar el segell de la producció agrària ecològica, però tenen impactes totalment diferents** en l'economia local, els recursos naturals i el sistema alimentari local.

Actualment, no existeix una sistematització de pràctiques que aterrin què és agroecologia i què no de forma oficial o consensuada, tot i que hi ha hagut diferents iniciatives per aterrar què és la producció agroecològica de forma pràctica i mesurable a través dels segells participatius de garantia (SPG), però treballats per l'ús en associacions o xarxes concre-

L'agroecologia aposta per la transformació del sistema alimentari en clau de justícia social, sobirania alimentària i sostenibilitat a llarg termini

produir aliments sans respectant els cicles naturals. Ara bé, tenen orígens i enfocaments diferents.

L'agricultura ecològica és un model productiu originat a principis del segle XX a Europa, amb fortes arrels en el moviment ecologista. Als anys 90, des de diverses organitzacions es reivindica la producció agrària ecològica i es treballa per al seu reconeixement i expansió. S'acorden unes bases objectivables de què es considera producció ecològica, lligades a un segell-certificació i al Consell Català de la Producció Agrària Ecològica, l'organisme certificador. Actualment, la PAE **està regulada per normatives europees** que defineixen les tècniques permeses i com han de ser les certificacions.

En canvi, l'agroecologia té un enfocament més ampli, que integra coneixement científic i popular, i que **aposta per la transformació del sistema alimentari** en clau de justícia social, sobirania alimentària i sostenibilitat a llarg termini. Així, mentre

tes com va ser el cas de la Xarxa Agroecològica o Ecollaures al País Valencià. També n'existeixen en altres territoris de la península i a altres països d'Europa. De fet, la reivindicació d'un segell de producció ecològica que **integri aquests aspectes és ja un debat històric al sector**, que recentment ha tornat a prendre força. 🌱

Annaïs Sastre forma part de la Cooperativa Arran de terra i L'Aresta.

Rosa Binimelis forma part de la Cooperativa Arran de Terra.